ڕۆمانی (گەشەگیری) خوێندنەوەیەک لە بن تریفەی مانگەشەو و شەپۆلە نەرمەکانی زنە-4-... سەردار جاف

{ بەشی چوارەم }

سیاسەت یان ئایدیۆلۆژیا

نەماندەویست توخنی ئەم لایەنەی ڕۆمانەکە بکەوین، جگە لەوەی پانتاییەکی فراوانی هەیە، لە نەو کوردیشدا بە پێی پێتی تەی کەوتووین و ئیدی بۆتە هەموو ساتەکی ژیانمان، نووسەریش بە خۆی پێلەشمان دەکات، ناکرێ ئەمەیش لێی بێدەنگ بین، نەجیب مەحفوز هەرچەندە لە خەزانەکی ئینتیمای سیاسی پەروەردە و گەشکراوە، کاتێ مناڵ بووە لە ماڵی ئەواندا باسی سەعد زەغلول کراوە و لە سەر ئەو ڕەوتە ژیانی هەناوە، کەچی کاتێک لە بارەی ڕۆمانی " میرامار" پرسیاری کەسایەتییەکانیان لێ دەکەن، دەڵێ ‘ بە هیچ مەبەستی سیاسی ئەو کەسایەتیانەم دەستنیشان نەکردووە، کەچی خزایە نەو سیاسەتەوە"، وەلێ نووسەری گەشەگیر باس لە دیدەکی دیکە دەکات و سیاسەتی تێدا چڕ کردۆتەوە، ئەمە نامانەوێ بەراورد کارییەکی ناپێویست بکەین، تەنها دەبین شرۆڤەیەکی سەرپێیانە لەو دونیا قووڵە و بەرفراوانەی ئایدیۆلۆژیا لە ناو ڕۆمانەکە دەکەین، هەڵبەتە ئاشکرایە کە ڕۆمان خۆی لە خۆیدا ڕەنگدانەوەی واقیعی ژیانی مرۆڤایەتییە، وەلێ ئەم واقیعە لە ناو ڕۆمان و بە ئینتیمای ئایدیۆلۆژی، لە رووی ئەندێشەیەوە نووسەر دەتوانێ بە ڕووداوە راستییەکانی کۆمەڵەی خۆیەوە گرێی بدات، دەنا وەک خۆی گواستنەوەی ئەوا دەبێتە وتارەکی ئایدیۆلۆژی و لە ڕەی ڕۆمانەوە نووسەرەکە ناخی خۆی دەردەبڕێت.

ئاخە نووسەر چۆن دەتوانێ واقیع بگوازێتەوە بۆ نەو ڕۆمان، بە رای ئەمە نووسەر ناکرێ واقیع وەک خۆی بۆ ڕۆمان بگوازێتەوە هەر کات ئەوەی کرد ئەو کات دەبێتە دەمسپی لایەنەک دژ بە لایەنەکی دیکە، مەرجیش نییە لایەنداری بکات یان بۆنی لایەنداری پێوە دیار بێت، ئەمە لە حاڵەتێک ئەگەر نووسەر بە ئەنقەست و دەستی مەبەستەوە پەنا ببا بە بواری سیاسی و ئایدیۆلۆژی، وەک ئیسماعیل حەمە ئەمین لێرەدا ئەو کارەی بە مەبەستەک کردووە، ئەو مەبەستەیش دەشێ روون

بێت، ئەگەر زێتر بە وردی ل□ک□ینەوەی لە سەر بکرێت، هەموو
نووسەرێکیش کاتێک دێتە سەر باری سیاسی و ئایدیۆلۆژییەتی حزبی،
هیچی کەمتر نییە لەو دەزگا رۆژنامەوانامەوانییانەی لە خانەی
بەرهەڵستکارین و ئامانجیان راستکردنەوەی هەڵەکانی حوکمڕانان
نییە. ئێمە لێرەوە پێویستمان بەوەیە بزانین چ پەیوەندییەک لە
نێوان ئەدەب و کۆمەڵگا هەیە، کاتێک لە رۆمانی سیاسی دەنووسن، ((
ئەدەب بە یەکێک لەو هونەرانە دەژم□رردرێت کە پەیوەستە بە
کۆمەڵگاوە، دیدگایان دیدگای ئەدیب بۆ کۆمەڵگا لە رێگای
ئاوێتەکردنی واقیع و خەیاڵەوەیە، دیدگایەک یان چەند بیروبۆچوونێک
بە شێوازێکی تواناداری دەخاتەڕوو، کە کاریگەری بە جۆرێک لە
جۆرەکان لە سەر خوێنەر داب□ن□ت))١٧. ئێمە باسەکەمان رۆچوون نییە
بە شرۆڤەکردنی ئایدیولۆژیا ئاخۆ ئینتیمابوونی سیاسیش
ئایدیولۆژیایە یان نا، کە ئەمە مشتومڕێکی زۆر زۆر هەڵدەگرێت و وا
بەسانایی لە بن هەنگڵی دەرناچین، لە کاتێکدا ئەم دەستەواژە
جاڵجا□ک□ییە دیدگای جیاوازی لای بیرمەندانی وەک هێکڵ و مارکس و
ئنگلس و نیچە و فرۆید و هایدگەر و ...... تاد خو□ڤاندووە، کە هەر
یەکە و بە تێگەیشتنی خۆی و بە پێی سەردەم و جوگرافیا و سنووری
خۆی دیدگای خۆی خستۆتەڕوو، زۆرجار لە رووی ئالۆسکاوییەوە بۆ بیری
کۆمەڵایەتی و سیاسی و فەلسەفی و ئابووری قووڵبۆتەوە، ئێمە
ئایدیولۆژیا وەک ئەو بیرە سیاسییە دیقەت دەدەین و قسەی لە سەر
دەکەین بۆ ئەم رۆمانە. رۆمانی سیاسی بۆچی دەنووسرێت، هەروەک
گوتمان بۆ ئاشنابوون و بەرچاوراستی رووداوەکان لای خوێنەر، ئەگەر
درزێک هەبێت رۆمانی سیاسی ببێتە بەشێکی گرێنگ لە ئەدەب، وەلێ جگە
لەوە خزاندنی لایەنی سیاسی بۆ ناو رۆمانیش ئامازمان پێدا، ((
رۆمانی سیاسی زۆرجار سەرنج دەخاتە سەر پرسە سیاسییە ناوخۆیی و
نیشتیمانی و نەتەوەییەکان تاوەکو لە چوارچێوەی ئاراستە
جوایەزەکان و چەندین میحوەرەوەچارەسەریان بکات، جێگای ئەو قۆناغە
جوایەزانە دەگرێتەوە کە پرسەکە پێیدا تێپەڕیوە))١٨. نووسەرە لەم
رۆمانەدا تەنها لە سەر پرسە نێوخۆیی و نیشتیمانی و نەتەوەییەکان
هەڵوێستەی نەکردووە، بگرە پەلی بۆ زۆر لایەن کوتاوە و رەنگە بۆ
خۆیشی لە خۆی تێنەگات بۆ ئەم هەموو پرسەی ئاڵۆسکاندووە لەو پەڕی
چەپەوە بۆ پرسی شۆڕشگێڕیی نەتەوەیی و دواتر ئیسلامی سیاسی، نووسەر
کاتێک بۆ خۆی تەنانەت ئینتیمایەکی سیاسیشی هەبێت دەبێت ملکەچی
داوا و خواستی حزبەکەی نەبێت بۆ ئەوەی دیدگای حزبەکەی بسەپێنێت،
لە گۆشەگیری ئەمە نەکراوە وەلێ ئەم پرسە دیوێکی دیکەی هەیە و
لێرە باسی ناکەین، ((لە نووسین و دیدگاکانی رۆماننووسی
پورتوگالی " خ□ز□ سارامای□ " ئ□وەمان بۆ ساغ دەبێتەوە کە لە

ساڵی ١٩٦٩ تا مردنی سەر بە حزبی شیوعی پورتوگالی بوو، مەرج و یاساکانی جێبەجێ نەکردوون، ڕۆمانەکانیشی ڕەنگڕێژی دیدگا و ئاراستەی حزبي نەبوون، بەڵکو بە فەلسەفەیەکی جیاوازەوە دەینووسی هەموو جارێک خوێنەری سەرسام کردووە، لە کاتی نووسیندا گێڕدراوە بە کەسێکی داهێنەر بە ئەندێشەیەکی ناوازەوە، ئەوەیە مەبەستم لە پێویستی جیاکردنەوەی کاریگەری تەواو لە نێوان پێگەی هزری و ئینتیمای ئایدیولۆژییەکانی نووسەرو دەقە ڕۆمانە داهێنەرەکانیدا)) ١٩. ئەمە نەهاتووین بڵێین نووسەر لە گۆشەگیریدا لاگیری ئینتیمای سیاسی کردووە، یان بە پرسی حزبی ڕۆمانەکەی داڕشتووە ئەمە دەڵێین لە پشت خستنە ڕووی دیدگای سیاسییەوە نە بەرژەوەندی گروپی خودان ئایدیولۆژی لە بەرچاو بگرە نە بەرژەوەندی تاکە کەسی، خوێنەر لە خوێندنەوەی ڕۆمانەکەدا هەست بە مەبەستداری نووسەر دەکات بە هەر یەکێک لەو دوو بەرژەوەندییانە بێت.

ئینتیمابوون بە چەپ و هەڵگێڕانەوە، لە نێو ڕۆمانەکەدا هەست دەکرێ ئەو کەسێکی چەپی سەر بە بزاڤێکی" مارکسی – لینینیزم " بزانین پاشان چۆن دێت و دەهری دەبێت و چ دەڵێ ؛ ((دەهری و بێزار بوو لەم گیرخواردنەی لەو وڵاتە تاریک و سارد و پڕ مافیا و جەردە و نەخۆشی سفلس و گۆناریایەی کە ناوی سۆڤیەت بوو، سۆڤیەت و بلۆکی سۆسیالیستی جگە لە مرۆڤی سەرخۆش و دز و قەحبە و تلیاکخۆر و لەشفرۆشی هەرزان و مافیا نەبێت، هیچی لە دووی خۆی بەجێنەهێشووە،ل ١٤١)) پێمان وایە ئەمە ڕێخۆشکردنەکە لە ڕۆمانەکەدا بە زێتر شۆڕبوونەوە بە لایەنی نەرێنی بلۆکی سۆسیالیستی، هەر لە هەمان لاپەڕە و دوای چەند دێڕێک دەڵێ ؛ ((گولاک ئەو سەربازگە تاریک و ترسناکانەی هەواڵگیری سۆڤیەت بوو، کە مرۆڤی تێدا لەتوپەت دەکرا و بە ئەبەد تامردن لەوێ بەند دەکران و کاری قورسیان پێدەکرا، سۆڤیەت رای وەها بوو، گۆرانی دەبێت هەر بە شۆڕش و لینین و ستالین و سۆڤیەت و کرێکار بێت، گۆرانی دیکە دەچنە خانەی چێژی سەرمایەدارێتی و دژە کرێکاری و کۆمۆنیستەوە، لە دوای ئەوەی کۆی سۆڤیەت و کۆی بلۆکی سۆسیالیستی رووخا، خەڵکی هەناسەی ئازادیان هەڵکێشا، بەڵام هەناسە هەڵکێشانێکی ژەهراوی، ل ١٤١ و ١٤٢)).

مرۆڤ لە شێوازی دەربڕینەکە هەست بە ڕک و کینەی نووسەر دەکات، نەک لێرە ئەگەر نەڵێین لە تەواوی ڕۆمانەکەدا ئەوا لە زۆربەی هەرە زۆری ڕۆمانەکەدا نە بەو جۆرە دەدوێ کە زمانێکی زبرئامێزە نە بە سۆڤیەت دەڵێ یەکێتی سۆڤیەت، نووسەر پێویستە لە ناو کەسایەتییەکان و گرێ و ڕووداوەکانی ڕۆمانەکە خۆی نەکاتە پاڵەوان لێگەڕێت با پاڵەوانەکان خۆیان ڕۆڵ بگێڕن، وەک گوتمان ڕۆمانەکە پێت بڵێ وەرە بمنووسە با پێشکەشی خوێنەرت بکەم، ((تەنها بیری لەوە دەکردەوە

چۆن لەم پەرستگایەی دیۆنیزۆسە سەما بکات، لەوەدا وەک خۆی مەزندەی دەکرد بە دووی جەنگە پەیە ئاوریشمینەکانی جاکۆمە کازانۆقادا دەڕوات و دەیەوێت پشت بکاتە جێتەکانی ڕۆشنگەری... ل ١٥١)). نووسەر نەک لێرەدا بەلایەنی پێیەوە دیارە بگرە لە تاو حەزی بە سەما چۆن دەدوێ بەڵکو بەرائەتیشی پێوە دیارە، تا دەگاتەی ئەوەی " دەیەوێت پشت بکاتە جێتەکانی ڕۆشنگەری" لێرەدا هەڵچوون و ئاوێتەبوونەوەی نووسەر بە ڕۆمانەکەوە دەردەکەوێتەوە. خۆی پێدا دەکاتەوە، ئەمجارەیان قێز لە ڕۆشنگەری دەکاتەوە، کە نووسەر تاکەکی بوارەکەیە. لە دونیای چەپەوە بەرەو خەباتی باشوور دەچین((جونەت دوورا و دوور ئەوی وەک کوردە لات و بەپارەکانی رووسیا و سۆڤیەتی کۆن دەناسی، بەڵام دوای ئەوەی جارێکیان پێکەوە ڤۆدکایان خواردەوە و زانی ئەو لە " شۆڕشکێڕە" دێرینەکانە، ئەوی خۆشویست و هەستی دەکرد هەڤاڵێکی ونبووە. جونەت هەشتا خۆی بە مرۆڤێکی شۆڕشگێڕی مارکسی لینینی تێدەگەیشت و یارمەتی پەکەکەی دەدا لە ئاودیووکردنی کەسە تایبەتەکانیان بە ئەوروپا و تورکیا و بە پێچەوانەیشەوە، هەر بۆیە سومپاتی هەبوو لە گەڵ رابوردووی ئەو وەک شۆڕشگێڕێکی هەشتاکانی کوردستان، هەموو کاتێک کە جونەت باسی بەرخودانی کوردانی بۆ دەکرد ئەو بێزار دەبوو و دەیگوت؛ تکایە جونەت شۆڕش لە دونیادا کۆڕەکان پێهەڵدەستن و دەڕاو و قەحپە و گەوادەکان لە بەرەکەی دەخۆن.ل ١٦٣)). هەڵبەتە وشەی کوردستان بە چەمکە ئاوروپاییەکەی مەبەست لێی کوردستانی باشورە، کاتێکیش هەر دوای ئەوە دەڵێ ؛ ((ڕاوەستە با شۆڕشەکەی تۆیش بێتە دەسەڵاتەوەو تامی پارە بکەن ئەوسا تێدەگەیت بۆچی لینین کتێبی " دەوڵەت و شۆڕشی نووسیوە.ل ١٦٣))، لێرەدا نووسەر دوای قسەی عەوامی خەڵک کەوتووە، کە دەسەڵاتدارانی کوردستان پارەیان بینی بێت، بە ڕای ئێمە دەبووایە بەڵک لەو دیدە نەوەدەوەیتیانەیشی باسکردبا، واتا ئەودیوی ڕووداوەکانیشی ببینی بایە، نەک یەک ئاراستە بڕوات، ئەوە وا دەکات خوێنەر تێبگات کە نووسەریش بووە بە یەکێ لە پاڵەوانەکانی پێکەوە لە ناو ڕۆمانەکەن.

نووسەر کە باسی مەلا مستەفا بارزانی دەکات ناوی مامە عەزە دەنێتە ئاراوە و دەڵێ؛ ((ئەو زەمەنە هەشتا مەلا موستەفا بارزانی لە مەنفای ئەمریکیی خۆیدا لە ژێر ئازاری دەشکاندا دەینالاند، کەچی مامە عەزە لە مەنفای باشوری ئێراقدا لە ژێر .... ل ١٢٤)). ئەمە بەراوردکردنێکی ساغلەم نییە، راستە هەم مامە عەزە و هەمیش مەلا مستەفا لە روانگەی مرۆڤبوونەوە مرۆڤن، لە مرۆڤەکان هەمیشە جیاوازیان هەیە. دیقەت بدەن لە ماڵێکدا دوو برا لە خەسڵەتەکانیان

جـودان، لای دایـک و بـاوکیش ھەمیشە نەرم نیـان و خـودان ئاکارە بەرزەکە خۆشەویستترە. چ جـای بگـاتە مرۆڤەکـان ھەر لە کـردار و ڕەفتار و بەھا ئاکارییەکان و دونیایەک خەسڵەتی دیکەی مرۆڤایەتی، لە بەزەیی و سۆز و ئەوینداری تا بە دڵفراوانی و بەرگەگرتنی ئازار و زەحمەتی و ماندووبوون و نەھامەتی دەگات، جا ئەمە لە ئاستی تاکی مرۆڤدا بێت، ئاخۆ لە سەر ئاستی سەرکردەوە دەبێ چی ڕاگوزەر بکات، کە تراژیدیای یەک گەل و نەتەوەی دەکەوێتە ئەستۆوە و بەرگەی دەگرێ و پێیەوە دەناڵێ و لە تێکۆشانیش کۆڵنادات و بێوچان بەردەوام دەبێت، نەدەبووا ئەم حاڵەتە لێرەدا ببا. سیاسەت پانتاییەکی زۆر لە ژیانی مرۆڤەکان داگیر دەکات، ئیدی ھەندێ جار تاکەکان بەدەر لە خواستی خۆیان دەخزێنە نێو دەمودوو و گفتوگۆی سیاسییەوە، ئەدیبانیش لەم حاڵە بە دەر نین لە نووسینەکانیان وەلێ گەرەکە ئەدیب ھۆشیارانە تر مامەڵە لە تەک ئەم لایەنەدا بکات، چونکە ئەدیب بە چارەسەر دەکەوێتە نێو باسەکەوە وەک تاکی ئاسایی نییە نەک بە ورووژاندن و جێھێشتنی بە بێ چارەسەرکردن، ((بیرمەند و ڕەخنەگری ئینگلیزی تیری ئیگلتون وای دەبینێتەوە کە زانایان و فەیلەسوف و تیۆریستەکان بارگرانی ئەو وتارە یەکشێوازیانە لە ئەستۆ دەگرن، لە بەرامبەردا ئەدیبان پانتایی ھەست و ئەزموونی باڵای بەھا و ڕێزلێنان داگیر دەکەن)) ٢٠. کەواتە ناکرێ ئەدیب وەک سیاسییەک بیر بکاتەوە. لێرەدا لەم دوو نموونەی دەیھێنینەوە نووسەر وەک سیاسییەک دەدوی ؛ ((ئەمەیش جیرەکەکی ترە، بەوەی ھەشتا شازدە ساڵی تەواو نەکردبوو کە شۆڕشی مەلا مستەفا بارزانی لە ساڵی ١٩٧٤ دا ھەڵگیرسا، ل ١٢١)). ئەمە پێمان وایە شۆڕش شۆڕشی نەتەوەیەک بوو لە کوردستانی باشوور بە سەرکردایەتی مەلا مستافای بارزانی نەک شۆڕشی مەلا مستەفا بارزانی، ئەو کات ھەموو کورد لەم پارچەیە یەکدەنگ و یەکڕەنگ بوو، ((بەڵام کە شؤڕشی نوێ دەستیپێکردەوە، مامە عەزەی گەنج یەکەم کەس بوو رایکردەوە شاخ، بەگومان ئەو شانسی ھەبوو کە لە کارەساتی ھەکاری ١٩٧٨ رزگاری بوو. ل ١٢٤)). کە دەڵێ شۆڕشی نوێ واتا شۆڕشی نوێی گەلێک یان نەتەوە و میللەتێک، کە لە کاتێکدا شۆڕشی ئایدیولۆژیایەکی تایبەت بوو، ھەر خۆیشی نووسەر ئەو یایدیولۆأیایە ساغ دەکاتەوە کە باس لە شۆڕی ھەکاری دەکات، لێرە وەک سیاسییەک دوواوە کە پێویستە وەک ئەدیبێک بدوێ، کە شۆڕشی مەلا مستەفا بارزانی شۆڕشی ئەیلول و گەلێک بووە، شۆڕشی نوێیش شۆرشی ئایدیولۆژیایەکی تایبەت بووە دەبووا نووسەر لەو ئینتیما سیاسییە خۆی دەرباز بکردبا، کە ڕەنگدانەوەی مێژوو و رابردووی کۆنی پێوە دیارە لە ڕۆمانەکەدا، لێرەدا باسوخواس لەمەڕ دیدی ئایدیولۆژی لە ڕۆمانەکەدا کورت دەکەینەوە و نامانەوێ درێژدادڕی تێدا بکەین . لە

ئەوەی کە ئێمە دەمانەوێت لە رووی سیاسییەوە کۆتایی پێ بێنین، ئەوەیە ؛ ((کێ مەزندەی ئەوە دەکات خەڵکانێک هەبن ئەوەندە گێل بن لە حەوشەی پشتەوەی مەخفەری پۆلیس شەڕەچەقۆ بکەن و یەکتر شەڵاڵی خوێن بکەن، کێ مەزندەی کەرێتی کوردیی دەکات، جگە لە کورد نەبێت. ل٤٥٦)). هێندە دەڵێین ئەگەر نووسەرێکی " عارەب یان تورک یاخو فارس " کوردی بە کەر لە قەڵەم بدابایە چ فەوزایەک دەخوڵقا، دەبووە هەرایەک ئەوسەری دیار نەبووایە، ئەم تەوزیفکردنە دەستەو گروپ و کەسانێک ناگرێتەوە وەلێ بە شمولی باسی کەرێتی کورد دەکات، کە کورد کەر بێت ئەی نووسەر بە زمانی کوردی بۆ کێ دەنووسێت.

پڵۆتەکە " الحبکة "

چەند کەیفساز و زێتر ئاوەدان دەبووین ئەو دەمانەی بە نێو دونیای مەجاز و ریتم و هارمۆنییەت و پانتایی و فەزایەکی ناوازە و بە سەلیقەدا تەیمان بکردبا و ترۆپکی ئێستاتیکامان لە نێو گۆشەگیردا شەن و کەوی بکردبا و نەوەی نوێمان وەئاگا بهێنابایەتەوە کە دەتوانن جوانناسی و دیقەتدانی فەزای رۆمان لە گۆشەگیرەوە فێرببان، چەندە ئێمەیش دونیایەکی ئەدەبیمان قووڵتر دەکردەوە و هێندەی لە سۆراغی سەرچاوەو ژێدەری لابەلا دەبووین لە دونیای ئەدەب و پانتایی و فەزای رۆماندا نوقم دەبووین، بە هەر حاڵ دونیایەکی لەو جۆرەمان لە پانتاییەکی بەرفراوانی ژینگەکەدا بەدی نەکرد، لە سەرەتاییشدا باسمان لەوە کرد رەخنەگر بۆ خۆی کە دەکەوێتە شرۆڤەکاری ژانرێکی ئەدەبی لە دڵەوە دەیخواست بۆ خۆی ئەو داهێنانەی بنووسیبا تا کون و کەلەبەرە ناتەواوەکانی بە جوانی کەفماڵ بکردبا و رەونەقێکی ناوازەی ببەخشیبا. پڵۆتەکە یان پلان یاخود گرێ کە بە عارەبی دەکاتە " الحبکة " بۆ رۆمان یەکێکە لە بنەما سەرەکییەکان پێویستە نووسەر چۆن ئاوەزی" عقل " ی خوێنەر شێلو دەکات بە هەمان جۆر روونی بکاتەوە، با بزانین گرێ چییە((ئەو رووداوگەلانەن لە چیرۆکدا روودەدەن بە ستراونەتەوە بەرایەڵەیەکی پەیوەست کە بە پەیوەندی هۆکارانەی نێوانیان هەرگیز لە کارەکتەرەکان جیانابنەوە، گێڕەرەوە هەمیشە کارەکتەرەکانیمان وا نیشان دەدات کە ئاوێتەی رووداوگەلێکن، کاریگەریان بە سەر یەکەوە هەیە بە هیچ شێوەیەک لە شێوەکان لە یەکتری جیانابنەوە)) ٢١. هەر لە درێژەیدا و لە پێناسەی گرێ دەڵێ ؛ ((ئەو رێگە چارەسەرە تەکنیکییە کە نووسەر لە سەر کەرەستەی خاوی چیرۆکەکەی دەیگرێتە بەر)) ٢٢. کەواتە پێویستە نووسەر هەر لە سەرەتاوە ئاشنامان بکات بە کەسایەتییەکانی رۆمانەکەی و ژینگەکەی ئەو گرفت و ئاریشانەی دەیخوڵقێنێت، سەرەتا خوێنەر وا تێدەگات کێشەکە

ئەوەیە کە لە نێوان " سوزی " و " ڤێسنا " لە سەر ئاشنا بوون بە زمانی ئەڵمانی یان کۆڵانی خوارو و خێچە: ((نازدار کە نێوی خۆی نابوو سوزی، هێمنتر و پڕتر بوو لە وشە و دەستەواژەی ئەڵمانی. جارجارەیش بۆ سوژنکردنی ژنانە بە ڤێسنادا هەندێک وشەی بەکار دەهێنا کە ئەمەیش ڤێسنای تووڕە و دەهری دەکرد، بۆ نمونە وشەی " ئۆپتیمیست – Optimist " ئەو وشەیە بوو هەموو جارێک سوزی بەکاری دەهێنا و هەموو جارێکیش دەبووە هۆکارێک بۆ سەلماندنی گەوجێتی ڤێسنا.ل ١٠)) دەرباره□ی کۆڵانی خواریش لە هەمان لاپ□□□ د□ب□ژێت ؛ ((کاتێک بە کۆڵانی سەر شەقامە گشتییکە پێکەوە تێپەڕ دەبوون و خێرا دەیگوت ؛ سوزی دەزانی ئەم کۆڵانە خوارە… ئیدی سوزی رادەوەستا و دەیگوت ؛ گێلە کوا کۆڵانی خوار هەیە لەم دونیا□دا… ئاوها شەڕەکە دەستیپێدەکردەوە.ل١٠)) ئەم مشتومڕە لە نێو رۆمانەکە لە نێوان ئەم دوانە دەبێتە مشتومڕ و دەمووودوو، خوێنەر وا هەست دەکات ئەمە گرێکەی رۆمانەکەیە و پێویستە نووسەر بیگەیەنێتە ترۆپک و پاشان هێدی هێدی بۆ خوارەوە و چارەسەرێکی بداتێ. خوێنەر لە لاپەڕە ١٣٧ کە دەگاتە " ئیگۆیەکی دوور ؛ جاکۆمۆ کازانۆڤا" دوای خوێندنەوەی چەند لاپەڕەیەک لەم ئیگۆیە هەست دەکات دەچێتە نێو رووداوگەلێکەوە تێچڕژاو و ئاڵۆسکاو خوێنەر پێویستی بەوە دەبێت بە هێمنی لە سەرخۆ بە بیرێکی فراوانەوە بچێتە نێو رووداوەکان، کێشەکە لە وێدایە ئەو هەموو رووداوگەلە دوای تەواو بوونی رۆمانەکە زۆربەی رووداوەکانی بۆ یەکلا نا بێتەوە، بشێ نووسەر بە ئەنقەست کردنەوەی دەرگاکانی بە رووی خوێنەردا واڵا کرد بێت بۆ ئەوەی بۆ خۆی رۆمانێکی تەواو نەکراو تەواو بکات …

درێژەی هەیە..

بەشی یەکەم…

بەشی دووەم…

بەشی سێیەم…

بیرەوەریەکانی فەقێیەکی گوومڕا...24...شەماڵ بارەوانی

بەشی بیست و چوار/
مەلایەك گوێ لە ئوم کەلسوم دەگرێت!

هەر سەبارەت بەو گۆرانی و شتە، لە سەردەمی سەرەتای فەقێیاتیم، فەقێیەکمان لەگەڵ بوو(مەڵا. [illegible]. ن)، پەیمانگای ئیسلامی تەواو کرد و ئێستا پێش نوێژ و ووتارخوێنە لە شاری هەولێر .
پێشووتریش: کارگێری لقی هەولێری یەکێتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان بوو.

ماوەیەک: بەڕێوەبەری مزگەوتەکان و پشکنین لە دیوانی وەزارەتی ئەوقاف وکاروباری ئایینی بوو.
ئێستا نازانم لەو پۆستە ماوە یان نا.
پێشی گووتم: کە راهێنەری مرۆیی نێودەوڵەتیشم ئێستا.

جا ئەو کاتەی پێکەوە فەقێ بووین.
دەیگووت: مەلا سەید ئەحمەد پێنجوێنی گوێ لە گۆرانی ئوم کەلسوم دەگرێت!
ئەو مامۆستا ئایینیە بەڕێز و کۆنە فەقێیەی هاوڕێی سەردەمی فەقێیاتی و حوجرەم، لە کاتی نووسینەوەی ئەو بەشەی (بیرەوەریەکانی فەقێیەکی گوومڕا)دا.

(٢٠٢٢/٨/١٩) کە دەکاتە ڕۆژی هەینی، لە ڕێگای نامەگۆڕینەوە و تەلی واتسئاپەوە پەیوەندیم پێوەکرد بە دەنیایی بوون لەو بەسەرهاتەی کە ئایە بیریەتی وەختی خۆی لە فەقێیاتی پێگووتم کە مەلا سەید(ئە) پێنجوێنی گوێ لە گۆرانیەکانی ئوم کەلسوم دەگرێت؟ گووتی: نەک هەر ئەو، زۆرێک لە یەکگرتووەکانی تریش گوێ لەم و لە گۆرانی تریش دەگرن.
لەگەڵ ئەو مەڵایەی هاوڕێم، زۆر قسەمان کرد و باسی دنیایەک یادگاری و بەسەرهات و بیرەوەریەکانی سەردەمی فەقێیاتیمان کرد و تێر تێر پێکەنین وپێی گووتم: بیرەوەریەکانت لە کوێ بڵاو دەکەیتەوە؟
گووتم: هەفتەی بەشێک لە ڕۆژنامەی(ڕێگای کوردستان) و لە هەریەک لە ماڵپەڕەکانی(دەنگەکان) و (دابڕان) و (وتاری کورد) و (قەندیل24) و

پاشان لە ماڵپەڕی(کورد پێدیا) ئەرشیف د□کرێت.
گووتی لینکەکەیم بۆ بنێرە با بیانخوێنمەوە.

ئینجا گووتی:منیش وتار بڵاو دەکەمەوە، لە گۆڤاری(گوڵان) و دوو وتاری بڵاوبووەوەی خۆی بۆ ناردم، یەکیان سەبارەت(حوکمی ڕەگەزی سێیەم لە ڕووی شەرع و لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە)و ئەوەیتریشیان باسی(پێکەوەژیانی و ئاینینی و نەتەوەیی بوو لە کوردستان) و خوێندمەوە. حەققەت شتێکی جوانی نووسیبوو و دڵخۆشی کردم بەمە و پێم گووت:بەڕاستی دڵخۆشم کەمن و تۆ لەو تێگەشتنە داخراو تەسکەی پێشووتر و سەردەمی حوجرە هاتووینەتە دەرو گەیشتن بێره و باوەڕ بە پێکەوە ژیان و ڕێزگرتن لە ئاینەکانیتر بکەین به پڕەنسیپ و، هەر بەڕاستی من کاتێک بیر لە هەندەك ڕفتار و شێوازی بیرکردنەوەی پێشووتر و سەردەمی حوجرە و خوێندنی ئیسلامی و فەقێیاتیم دەکەمەوە، قێز و گاڵتەم بەو بیرکردنەوە و تێگەیشتن و جیهانبینیەی ئەوسام دێتەوە و لە هەمان کاتیشدا تەریق دەبمەوە و هەست بە خەجاڵەتی و شەرمەزاریەکی بێ ئەندازە دەکەم و لەخۆم دەپرسم: هەر بەڕاستی ئەوە من بۆ وا بووم و هێند کەسێکی بیروشك و ڕادیکاڵ و ناحاڵی بووم؟!
جا من و ئەو مەلا ب□□□□ز□ی هاوڕێم لە کاتی فەقێیاتیماندا، هەردووکمان یەکگرتووی ئیسلامی بووین و دواترهەردووکمان بە تەواوی وازمان له یەکگرتووو ئیسلامی و ئایدیۆلۆژیای ئیسلامی سیاسی هێنا.

پێم گووت: حەققەت من هەموو ئەو مامۆستا ئاینینی و(بە تایبەتی ئەو مەلایانەی ک□ ئ□نتیمایان بۆ هێزە ئیسلامیە سیاسی و گرووپە سەلەفیزمەکان نییە و ئاین تێکەڵ بە سیاسەت ناکەن و خەڵکی تەکفیر ناکەن)، مرۆڤە لیب□□□ و، ئەتایست و ئەکتەر و نووسەر و شاعیر و ئەو کەسانەم زۆر خۆشدەوێت، کە باسی پێکەوە ژیان دەکەن و باوەڕیان بە پلورالیەتی ئاینینی، سیاسی و کۆمەڵایەتی ه□ی□ه و چەمکی تولەرانس(لێبوووردەیی) ڕەتناکەنەوە و ڕێز لە جیاوازیەکان دەگرن و هێرش ناکەنە سەر ژیانی تایبەتی مرۆڤەکان و هەرگیز، پەلاماری ئازادی و حەز و ویستی هیچ کەسێک نادەن لە وتار و وەعز و شیعر و قسەکانیاندا.

گووتم:منیش لە چڵ(٤٠) ڕۆژنامە و گۆڤار و ماڵپەڕدا بابەتی هەمەجۆر و وتار و شیعرم بڵاو دەبێتەوە.

پێشم گووت:
لە سێ بەشی (بیرەوەریەکانی فەقێیەکی گووم□□)دا باسی تۆ دەکەم و ڕوحمت پێناکەم و باش لە حەقت دێم و دەتکوتمەوەو ئەو ڕووداوەش باس

دەکەم کە کاتێک ئەو شەوەی حوجرە لە ساڵی(۲۰۰۷) تا بلەیەکی ئاییینیمان لە کاتی شەڕە بالیفی فەقێکان شکاند و تە ئەمیر و براگەورەی حوجرە بوویت و لەمان توڕەبوویت و جوێنەکی زۆر مزرت پێداین و لە بیرەوەریەکانی فەقێیەکی گوومڕادا جوێنەکە دادەنێم، پێکەنی و گووتی:ئەوەی نەنوسی هاهاها بەشەی بدە (......)
گووتم:خەمت نەبێت هەر دەینووسم، بەڵام بەهۆی ڕەچاوکردنی ئیتیکی ڕۆژنامەوانی و ئەتەکەت و مەڕاڵەی نووسینەوە، دەیکەمە پیت و جوێنەکە وەکو خۆی بەو زەقیەوە دانانێم.
(لە بەشەکانی داهاتوودا باسی ئەو جوێنە و بیرەوەری زیاتر سەبارەت بەو مامەستا ئاییینیە بەڕێزە باسدەکەم).

جا گووتم هەم زەم و هەم مەدحکردن تێدایە لەو چەند بەشەی بیرەوەریەکانی فەقێیەکی گوومڕادا سەبارەت بەتۆ. هاهاها پێکەوە دامانە قاقاو گووتم: بەڵام لە زەم کردنتدا ناوم نەهێناوی و دڵنیا بە تەنها من و فەقێیەکان دەتناسینەوە لەو بەشەی بیرەوەریەکانی فەقێیەکی گوومڕا و گووتی: ئاساییە و حەزدەکەیت ناویشم بێنە و:(
چی دەنووسی بنووسە
بەس بە زەمیرەوە، سەبرت هەبێ، هاهاها).

حەققەت لاریشی نەبوو ناوی بێنم، بەڵام من، گووتم نا، نەخێر، من هەرگیز ناوت ناهێنم و من هەر شتێک زەمی تێدا بێت، هەوڵم داوە ناوی ئەو فەقێ، یان مامەستا ئاییینی و مەڵا بەڕێزانە نەهێنم، کەبیرەوەری و چیرۆکەکە پەیوەست و تایبەتە بەوەوە و تەنها بە پیت ئاماژەی بە بکەم، یان بڵێم:فەقێیەك، یان مامەستایەکی ئاییینی و مەلایەك.

ئینجا دواتر ئەو مەلایەی هاوڕێی سەردەمی فەقێیاتیم، زانیاری سەبارەت به بڕوانامە و وەزیفە و کارەکانی خۆی داپێم و منیش زۆر سوپاسم کرد بۆ ئەو هاوکاریکردنەی و پشکەش کردنی ئەوزانیاریانەی بۆ (بیرەوەریەکانی فەقێیەکی گوومڕا)و
پێم گووت: بەڵێ تۆ وتاری جومعەت هەیە با درەنگ نەکەویت، خۆ وەکو من نیت نوێژ نەکەیت و نەڕۆیتە مزگەوت هاهاها پێکەوە دووبارە دامانەوە قاقا گووتم: کوڕە مامەستا من ئەو فەقێیەی جاران نیم و بەو خوایە ئێستا یەک نوێژان ناکەم و دووبارە دامانەوە قاقاو گووتی:
:ئەویش باش دەبیت اشاللە. ئیتر خواحافیزیمان لەیەکتری کرد.

خەیاڵ ماناکردن… دڵکەش قادر

سەفەرکە با خەیاڵی شیعرت
بە ئاقاری گوماندا ڕەت نەبێ
با چناری شیعرم
لە بسکی کیژێک
لە تەپوتۆزی مناڵێک
لە چۆڵەوانی شەقامێک
ون نەبێت
با دڵی من لە سوچێکێ ئەم گەردوونەدا ون نەبێت
با من و تۆ لە سوچێکی شاردا
بۆ ئێوارەیەکی مانا نەگەڕێین
من لە خوانی ماناوە بۆ ژوانی گەردوون
دڵم لێدەدات و
تۆش لە جوانی ماچێک
لە شانۆی شارێک
لە پیاڵەی مەستبوون
تێنا گەی
چ تاڵە بێ خەوی
چ وێرا نە خۆشخەیاڵی.
کا تێ شەپۆلی شیعرم مانایەک ناهێڵێتەوە
نەوڕەسێک لە سەماکردن
لە وتنی ستران
جوانییەک تەوزیف دەکات
هەتا عیشق هەیە
ڕستە لە میتای زمان ناوەستێ
پەڕەگرافێک پ□یق
خەیاڵ ماناکردن.

دڵکەش قادر

کۆمەڵگاو سیستەمەکانی بوارەکان؟… زانا ڕزاق

خۆی هەموو کۆمەڵگایەک کۆمەڵێک بواری هەیە ئەو بوارانەش هەر یەکەیان بۆ ئەوەی گەشە بکات دەبێ سیستەمێکی سەربەخۆی هەبێ ، هەر کۆمەڵگایەکیش ئاستی لەگەڵ کۆمەڵگای تر جیاوازە ، سیستەمەکانیش وەکو سیاسی و تەندروستی ،خوێندنی باڵا و پەروەردە، سەربازی و هەموو ئەوانی تر دەبێ بە شێوەیەک بێ کە سیستەمی نووسەران و ڕۆشنفکران لەگەڵ ئەو هەموو سیستەمانی تر بەشداربن.

هەر سیستەمێکیش دادەنرێت دەبێ هەڵکەوتووی و دروستکەری ئەو سیستەمیان سیستەمانە هی ئەو وڵاتەو کەسانی بێ نەک سیستەمی وڵاتێک کۆمەڵگایەکی تر بهێنی کە ئاستی لەهی وڵاتەکەت بەرزترە خەڵکەکەشی ئاستی هۆشیاری باشترە .

لێرەدا کاتێک سیستەمەکان ئازاد دەبێ نابەسترێنەوە بە سیستەمی سیاسی ئەوا ئەو جۆرە سیستەمانەی بوارەکان وردە وردە پێشدەکەون بەڵام کاتێک سیستەمەکان لە وڵاتە دواکەوتووەکان دەبنە پاشکۆی سیستەمی سیاسی ئەویش بە ئارەزووی خۆی کار لەسەر سیستەمەکان دەکات و چۆنیشی بوێت بخاتە ژێردەستی خۆیەوە ئەوا زوو ئەو سیستمانە پێشناکەون چونکە ئازادنین کاتێک ئازادیش لە بیروڕا و جوڵە نەبێ ئەوا ئاوا هەمووی خراپییەکەی دەکەوێتە ئەستۆی سیستەمی سیاسی چونکە ئەو بەخۆی بەستەتەوە نەک کردبییەتیە سیستەمانەکی سەربەخۆی کاتێکیش سیستەمی سیاسی ئەو سیستەمانەی تر ئازاد دەکات کە لەسەر ڕێچکەی ڕاست و زانستی بڕوات ئەوا چاکەکەش و گەشەکردنیشی بۆ ئەو سیستەمە سیاسییە دەگەڕێتەوە کە ئەوانەی ئازاد کردووە هەردوو لایەنی زیانی و سودی بەسترانەوەی بە سیستەمی سیاسی و کردنی بە سیستەمانەکی سەربەخۆ لە دوورمەودا دەردەکەوێت.

2022 8 28

کورتە چیرۆک بۆ منداڵان/ داپیرەم حەزی لە کارە.. ڕەزا شوان

داپیرەم هەر لە منداڵییەوە، چالاک و ئیشکەر بوو. لە ئێستادا تەمەنی لە نەوەت ساڵ زیاترە، لە دەست و پێیەکانی نەکەوتووە. حەز لە جووڵە و لە کارکردن دەکات. داپیرەم ڕۆژەکانی هەفتەی بەم شێوەیە دابەشکردووە:

شەممە: مەڕەکەی بەرینگە دەکات (خورییەکەی دەبڕێتەوە).

یەکشەممە: خورییەکە پاک دەشواتەوە و لەبەر خۆردا هەڵیدەخات، تا وشک دەبێتەوە.

دووشەممە: خورییەکە شیدەکاتەوە و دەیکات بە دەستپێچک.

سێ شەممە: بە تەشی خۆرییەکە جوان دەڕێسێت و دیکات بە بەنێکی باریک.

چوارشەممە: بەنەکە ڕەنگ دەکات و هەڵدەیخات.. کە وشک بۆوە، دەیکات بە گڵۆڵە.

پێنج شەممە: بە قولاب بەنەکە دەچنێت و.. دەیکات بە بلوزێکی جوان بۆ خۆی.

هەینی: داپیرەم بلوزە تازە جوانەکەی لەبەردەکات و لەگەڵ پوورە گوڵەی هاوڕێ و هاوتەمەنی، دەچن بۆ پیاسە و گەڕان و قسەی خۆش بۆ یەکتری دەکەن.

بەڵگە نەویست… شیعری / نەوزاد بەندی

بۆم دەرکەوت هیچ شوێنێ خۆش نییە …
هیچ تەمەنێ جێی متمانە نییە ..
ئەوەی ئەمانهێڵێتەوە ، کاسەی سەرێکی
پڕ لە خەون و خەیاڵە …
ئەگینا بە کیسێ میز و عەلاگەیەک پیسایی و سەتڵێ خوێنەوە ، شام و شیراز ئەکەین ..
ئەگینا بە گەدەیەکی هەمیشه بەتاڵەوە ، وەخت و ناوەخت مڵچە مڵچمان دێ ..
پارچە هەورێکمان لێ ئەبێ بە جیهانێکی پڕ له جوانیی ..لە کاتێکدا کۆمەڵێ ئاو و تەپ و تۆزە و .. تەنگاو نەبێ ، نابارێ ..
دارستانێکمان لێ ئەبێ به دنیایەکی پڕ لە نهێنی ..ئەویش کۆمەڵێ داری نەخۆش و تۆزاوین ، زۆربەیان چاوەڕێی دەمی تەورێکن ، ڕزگاریان کا لەو وەزعی ئیستیعدادە …
بۆم دەرکەوت هیچ کەسێ جوان نییە ..هیچ شتێ باش نییە ..هیچ تامێ خۆش نییە.. هیچ بۆنێ سەرنجڕاکێش نییە ..
یادگارییەک بۆنێکمان بۆ ئەکا به کلیلی جیهانێکی پڕ له گوڵ ..
هەندێ هۆرمۆنی سێکسیی ، کەسێکمان لێ ئەکا بە شاژنێکی دەگمەن ..
برسێتیی ، تامێکمان بۆ ئەڕازێنێتەوە ، وا ئەزانین ناوازە و بێ وێنەیە ..
کە بەیانی لە خەو هەڵئەستین ، هەموویان لە یاد چۆتەوە .. بە سەر و چاوێکی قوپا و ..لە دو توێی بیجامەیەکی چرچ و لۆچ ، باوێشکێک تا دەست شۆرەکە بە ڕاکێشان ڕامانئەکێشی .. بۆ ئەوەی مەشکەیەک میز بکەین … پێش ئەوەی دوو بارە خەیاڵ ، لای ئاوێنەکە ڕامانوەستێنێ و .. گوێزانە چواردەمەکە بە ڕوخسارمانا بێنێ و .. بۆنی کەف و گوڵاوەکە ، بمانباتەوە بۆ ناو چیرۆکێکی ئێدگار ئاڵن پۆ و .. بگەڕێینەوە بۆ سەر لوتکەی خەیاڵ پڵاوەکان .. خۆ له جلی تەسک و بۆینباخی خنکێنەر و پێڵاوی ئەشکەنجەدەر ، هەڵکێشین .. قایشی توند

لە ناوقەدمان ببەستین وەک ئەوەی کوڕی ڕۆمانێکی خەیاڵیی بەستبووی
…
زۆربەی درۆیە .. یان هەمووی ..
هەمووی خەیاڵە ..یان زۆربەی ..
لە پارەی جل و خواردن و دەرمان ، زیاتر بۆ چا و قاوە و جگەرە و نێرگەلە و ئەلکهول خەرج ئەکەین ، چونکە ئەوانە زیاتر ئەمانبەنە ناو خەیاڵەوە و .. کەمتر ئەهێڵن بۆمان یەکلا بێتەوە کە دنیا یەک پولی قەڵب ناهێنێ .. کە مر□ قایەتیی درۆیەکی گەورەیە .. کە هەر چی ئەیبینی، له هیچ هیچترە ..
ئەمانەوێ بە هەر نرخێ بووە ، لە پاڵ خەیاڵێکا ، خۆمان مات بەین و .. چیرۆکێک بە خەو بنوسینەوە ، کە خۆمان تیایدا کوڕه ئازاکەین .. کە هەرچی شتی جوان و خۆشە چاوەڕێمانە ..کە دنیا کۆتایی نایەت و .. باشتر وایە هەرچی زووترە ، ئەوەی جەنگیزخان و هیتلەر و ناپلیۆن پێیان تەواو نەکرا ، ئێمه تەواوی بکەین ..

* * *

هەر لە مناڵییەوە بۆم دەرکەوت ،
ئەم دنیایە بە بێ درۆ و فێڵ و خەیاڵ ،
تەنانەت شۆرت و فانیلەکەیشی پێوە نامێنێ ..
درۆیەکی گەورەیه و
شتێکی تیا نییە ڕاست بێ ......

ــــن . بەندی ________

نا بۆ بێسەروشوێنکردن, بەڵێ بۆ دیاریکردنی چارەنووسی قوربانیان

ئەمرۆ 30ی ئاب رۆژی بێسەروشوێنکراوانە لە جیهان, کوردستانیش هەرێمێکە لە وڵاتێك کە عێراقە یەکێکە لەو 84 وڵاتەی جیهان کە ژمارەیەك زۆر لە هاووڵاتیانی بێسەروشوێنکراون بەهۆکاری سیاسی, جیاوازی نەتەوەیی و ئاینی و مەزهەبی, لە جیهاندا ژمارەی

بەسەرروشوێنکراوانی راگەیەنراو بە 52250 کەس دیاریکراوە, کە ئەوانەن تۆمارکراون لە ناوەندە جیهانییەکان بە تایبەت نەتەوە یەکگرتووەکان و خاچی سوری جیهانی و هاوپەیمانی جیهانی دژ بە بەسەرو شوێنکردن و …. لە کاتێکدا تەنها ژمارەی بەسەرو شوێنکراوانی کوردستان لە قوربانیانی ئەنفال و بارزانی و فەیلی و ئێزیدی و …چەندین بەرابەری ئەو ژمارەیەیە, بە شێوەی گشتی ژمارەی بەسەرروشوێنکراوان لە جیهان خۆی دەدات لە 50 ملیۆن کەس, لە ناویشیاندا لە 30 وڵات زیندانی نهێنی هەیە, عێراقیش یەکێکە لەوان, بەشی زۆری بەسەرروشوێنکراوان لە پیاوان پێك دێن.
لە سوریا لە ساڵی 2011 ەوە 82000 کەس بەسەرروشوێنکراوە, 2000 زیاتری لە لایەن ئەپەزسیۆنەوە ئەنجامدراوە, لە سریلانکا 60 بۆ 100 هەزار کەس بێ سەرو شوێنکراوە, تەنانەت بەشێك وەك ئەنفالکراوانی کوردستان ئەوانەن خۆیان داوەتە دەستەوە, لە ئەرجەنتین 30000 کەس بێ سەرو شوێنکراوە لە ساڵانی نێوان 1976 بۆ 1983.

ئەوانەی تۆمارکراون لە عێراق 16544کەسە, لە سریلانکا 12226هاووڵاتییە, ئەرجەنتین 3449, گواتیمالا 3155, پیرۆ3009, سلفادۆر 2661, کۆڵۆمبیا 1235 کەسن.
تەنها لە نیوەی ئەمساڵ 11000 کەس بەسەرروشوێنکراون لە عێراق.
ئەمە پەیمان وایە:
•بەسەرو شوێنکردن هەموو کات تاوانە, دەوڵەت ئەنجامی بدات یان میلشیاو گروپی چەکدار بەهەر پەناسەکەوە بێت.
• بەسەرروشوێنکردن تاوانێکی زەقی مافی مرۆڤ و یاسای نێو دەوڵەتی و جاڕنامەی گەردونی مافی مرۆڤە, بە پێی پەیماننامەی ڕۆما دەچێتە چوارچێوەی تاوانی دژ بە مرۆڤایەتییەوە, کات و شوێن تاوانەکە بە زیندویی دەهێڵێتەوە , بنەماڵەی قوربانی مافی قەرەبوو و زانینی راستییەکانیان هەیە.
•هیچ دەسەڵات و گروپێك مافی بەسەرروشوێنکردنی هاووڵاتیانیان نییە, کە تاوانکار بە پێی یاسای نێودەوڵەتی نابێت لە سزا رزگاری بێت.
•بەسەرو شوێنکردن پێشێلی مافی یاسایی تاك, مافی ئازادی و ئاسایش, مافی ئەشکەنجە نەدان, مافی ژیان, مافی ناسنامە, مافی دادگاییکردنی دادپەروەرانە, مافی پاراستنی مافی مرۆڤ لە کاتی گلدانەوە, مافی قەرەبوکردنەوە, مافی وتنی راستییەکان, مافی ئابووری, کۆمەڵایەتی, رۆشنبیری, مافی خێزانداری, مافی ئاستی ژیان, مافی تەندروستی و فێربوون, مافی کەرامەت و داوای لێبوردنکردنی قوربانی, مافی کەسایەتی یاسایی ……..هەیە.
لەم بۆنەیەدا وێڕای ئیدانەکردنی بوونی سەدان دیاردەی

بێسەروشوێنکردن بەهۆی عەقیدەی سیاسیەوە لە باشوری کوردستان و دەیـــان هەزار لە پارچەکـــانی دیکەی کوردســـتان لە لایەن رژێمە دکتاتۆرییەکانی ناوچەکەوە, داواکارین :

1- حکومەتی هەرێمی کوردستان لیستی ناوی بێسەروشوێنکراوان, هۆکاری بێسەروشوێنکردن و هۆکاری مردن, شوێنی مردنیان بڵاو بکاتەوە, ئەوانەشی ماون ئازادیان بکات.

2- شوێنی کۆکردنەوەی بێسەروشوێنکراوان بپارێزرێت و بۆ یاداوەری بێسەرو شوێنکراوان و دروست کردنی مۆنمێنتی یاداوەرییان.

3- بە یاسا بێسەروشوێنکردن لە کوردستان قەدەغە بکرێت.

4- داوای لێبـــوردن لە بنەماڵەکانیـــان بکرێـــت و پەیمانی دوبـــارە نەکردنەوەی بدرێت.

5- روفاتی قوربانییەکان بگەڕێنرێتەوە بۆ کەسوکاریان.

6- قەرەبووی ئابووری کەسوکاریان بکرێتەوە بۆ ماوەی رابردوو, ژیانەکی شەرافەتمەنـــدانەیان بۆ دابیـــن بکرێـــت لە روی دارایـــی و خوێندن و چارەسەری تەندروستی.

7- مافی کەسوکاری بێسەروشوێنکراوانە هەموو راستییەکان لەسەر بێسەروشوێنکردنی رۆلەکانیان بزانن, تەواوی زانیارییەکانیان لە بەرواری بێسەروشۆوێنکردنەوە بۆ ئاشکرا بکرێت.

8- بە یاسا پارێزبەندی بۆ کەسوکاری قوربانیان, پارێزەرەکانیان, رێکخراوەکانیان دیاری بکرێت بۆ وتنی راستییەکان و داکۆکیکردن لە مافەکانیان.

9- پێویستە زیندانەکانی کوردستان سجلی هاتووان و دەرچوانی هەبێت, هیـچ کەسـێك لە دەرەوەی زیندانە فەرمییەکـان زینـدانی نەکرێـن و زیندانی نهێنی وەك تاوان سەیر بکرێت.

10- پشکنیـــن بکرێـــت بۆ قوربانیـــانی گۆڕە بە کۆمەڵەکـــان بۆ ناسینەوەیان.

رێکخراوی کوردستان بێ جینۆساید
Kurdistan without Genocide
30-8-2022